

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سری کتب آموزشی جامع چتر دانش

مجموعه حقوق تجارت

خلاصه نکات حقوق تجارت 1 تا 4

مشمول بر قانون ثبت اختراعات، طرح های صنعتی و علائم تجاری

قانون صدور چک،

قانون اداره تصفیه امور ورشکستگی

تدوین:

فرانک افتخاری

سال 1394

نشر چتر دانش

سرشناسه	: افتخاری، فرانک، 1365-
عنوان قراردادی	: ایران، قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: مجموعه حقوق تجارت/ فرانک افتخاری؛ [برای] موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش
مشخصات نشر	: تهران: چتر دانش، 1391.
مشخصات ظاهر	: 287ص؛ 24 × 17 س.م.
فروست	: سری کتب آموزشی آزاد چتر دانش
شابک	: 978-600-6381-28-2
وضعیت فهرست نویسی: فیپا	
موضوع	: حقوق تجارت -- ایران -- راهنمای آموزشی (عالی)
شناسه افزوده	: موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش
رده بندی کنگره	: 3 1391 م 75 الف/ 920 KMH
رده بندی دیویی	: 346/5507
شماره کتابشناسی ملی	: 2723342
نام کتاب	: مجموعه حقوق تجارت
ناشر	: چتر دانش
تدوین	: فرانک افتخاری
طراح جلد	: شیرین حیدری مقدم
نوبت و سال چاپ	: سوم - 1394
شمارگان	: 1000
شابک	: 978-600-6381-28-2
قیمت	: 12500 تومان

مرکز پخش: تهران - خیابان انقلاب - خیابان 12 فروردین - کوچه نوروژ - پلاک 13
تلفن مرکز پخش: 66478915 - تلفن فروشگاه کتاب: 66489059
پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com
کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات، معاملات تجاری، تجار و سازماندهی فعالیت تجاری

- ۱۰ ..... شناخت تاجر
- ۱۳ ..... اعمال تجاری
- ۱۸ ..... دفاتر تجاری
- ۲۲ ..... دلالی
- ۲۶ ..... حق العمل کاری
- ۲۹ ..... قرارداد حمل و نقل
- ۳۲ ..... قائم مقام تجاری
- ۳۳ ..... ضمانت
- ۳۵ ..... اسم تجاری
- ۳۶ ..... **• قانون ثبت اختراعات**

فصل دوم: شرکتهای تجاری

- ۶۹ ..... حقوق شرکت های تجاری (کلیات)
- * انواع شرکت های اشخاص:
- ۸۰ ..... شرکت تضامنی
- ۸۵ ..... شرکت نسبی
- ۸۸ ..... شرکت مختلط غیر سهامی
- ۹۳ ..... انحلال شرکت های اشخاص
- ۹۶ ..... تصفیه امور شرکت های اشخاص
- * شرکت با مسئولیت محدود
- ۱۰۶ ..... انحلال شرکت با مسئولیت محدود
- ۱۰۷ ..... تصفیه شرکت با مسئولیت محدود

۱۰۸	.....*	شرکت سهامی (کلیات)
۱۱۶	.....	سهام -
۱۲۲	.....	تبدیل سهام -
۱۲۴	.....	اوراق قرضه -
		* ارکان شرکت سهامی :
۱۳۱	.....	مجمع عمومی مؤسس -
۱۳۶	.....	مجمع عمومی فوق العاده -
۱۳۸	.....	مجمع عمومی عادی -
۱۴۳	.....	هیأت مدیره -
۱۴۹	.....	مدیر عامل -
۱۵۵	.....	بازرسان -
۱۵۸	.....	تغییرات در سرمایه شرکت -
۱۶۳	.....	کاهش سرمایه -
۱۶۵	.....	حساب های شرکت -
۱۶۷	.....	مقررات مختلف مربوط به شرکت های سهامی -
۱۷۰	.....	انحلال و تصفیه -
۱۷۵	.....	* شرکت مختلط سهامی -
۱۷۸	.....	- انحلال شرکت مختلط سهامی
۱۷۹	.....	* شرکت تعاونی

فصل سوم : اسناد تجاری (برات، فته طلب، چک)

۱۸۴	.....	اسناد تجاری (کلیات)
۱۸۶	.....	* برات
۱۸۹	.....	- قبول برات
۲۰۰	.....	- نکول برات
۱۹۲	.....	- قبولی شخص ثالث

۱۹۳	.....	ظهر نویسی
۱۹۶	.....	مسئولیت
۲۰۰	.....	پرداخت
۲۰۷	.....	اعتراض (پروتست)
۲۰۹	.....	برات رجوعی
۲۱۱	.....	*سفته (فته طلب)
۲۱۶	.....	*چک
۲۲۲	.....	• قانون صدور چک

فصل چهارم: ورشکستگی و تصفیه امور ورشکسته

۲۳۷	.....	تحقق ورشکستگی
۲۳۹	.....	شرایط اساسی ورشکستگی
۲۴۵	.....	اعلان ورشکستگی و اثرات آن
۲۴۷	.....	دادگاه صلاحیت دار
۲۵۰	.....	آثار حکم ورشکستگی
۲۵۳	.....	وضعیت معاملات تاجر
۲۵۹	.....	قرارداد ارفاقی
۲۶۴	.....	دعوای استرداد
۲۶۸	.....	ورشکستگی به تقصیر و ورشکستگی به تقلب
۲۷۱	.....	اعاده اعتبار
۲۷۲	.....	• قانون اداره تصفیه امور ورشکستگی

سخن ناشر

رشته حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش به عنوان یکی از پرطرفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، گروه زیادی از دانشجویان علوم انسانی را به خود جلب نموده است. دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند. منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع مجموعه کتاب‌ها و جزوه‌هایی هستند که طی سالیان متمادی کمتر تغییر یافته و از صورتی به صورت دیگر تبدیل پیدا کرده‌اند. این در حالی است که نیاز مبرم دانش پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری غیر قابل انکار است. به این ترتیب ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان این رشته و نیز رشته‌های قریب به حقوق، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد. کتاب‌هایی که از یک سو، روزآمدی و از سوی دیگر، تناسب با نیاز دانش‌پژوهان در آن‌ها، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد. مؤسسه آموزش عالی آزاد چتردانش به عنوان مجموعه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های موثری در همراهی با دانشجویان رشته حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، اقدام به تولید آثاری نماید که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است که در این مسیر بتواند با ارائه خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را به اثبات رساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

« مقدمه مؤلف »

« آرامش ذهنی راستین، این است که بدانی کاری را خواهی کرد که باید انجام دهی و به نیت خیر خود و قدرت انجامش، باور داشته باشی،

بعلت پیچیدگی مسائل اقتصادی و تجاری و کمبود منابع در خصوص حقوق تجارت و احساس نیاز در جامعه حقوقی به خصوص فارغ التحصیلان رشته حقوق جهت کسب آمادگی در آزمون های حقوقی از جمله کارشناسی ارشد، دکترا، وکالت و قضاوت، نگارنده را بر آن داشت تا با کمک و مساعدت مؤسسه آموزش عالی چتر دانش بخصوص مدیریت محترم و لایق، جناب آقای فرزاد دانشور کتاب حاضر را با بهره گیری از سبک نموداری طی تحقیق و بررسی طولانی و با دقت و ظرافت بسیار تهیه و تدوین نماید.

*در این کتاب سعی شده حقوق تجارت به دور از حاشیه زیاد و با جدیدترین متد آموزشی و یادگیری تهیه و تدوین گردد و به جای آنکه مواد قانون تجارت به ترتیب بررسی شود به طور موضوعی چیدمان شده و بررسی مواد به صورت موضوعی می باشد نه عددی، بخصوص در درس حقوق تجارت ۲ در مبحث مربوط به شرکت های تجاری که به علت پیچیدگی زیاد یکی از بزرگترین دغدغه های داوطلبین می باشد، سعی شده با بهره گیری از جداول و مواد قانون تجارت به صورت نکته ای و موضوعی، یادگیری در این درس تسهیل شود.

*با اینکه نهایت دقت و حساسیت در تدوین این مجموعه به کار گرفته شده اما بطور قطع خالی از ایراد و اشکال نمی باشد لذا نگارنده از راهنمایی و مساعدت اساتید و بزرگان علم حقوق و تمامی داوطلبین عزیز استقبال خواهد کرد.

امید است که اینجانب را با پیشنهادات و انتقادات خود که به ارتقای کیفی این مجموعه می انجامد محروم نفرمایید.

از کلیه دوستان بخصوص برادر عزیزم جناب آقای سعید افتخاری که با سالها تجربه در دادگستری و امر حقوقی مرا در تدوین این مجموعه یاری کردند کمال تشکر را دارم.

در پایان لازم می دانم از مؤسسه آموزش عالی چتر دانش و مدیریت محترم آن جناب آقای فرزاد دانشور که نسبت به ضرورت این اثر اینجانب را تشویق و نسبت به چاپ آن اقدام نمودند کمال قدردانی و تشکر را نمایم و توفیق بیشتر ایشان را از خداوند متعال خواستارم .

با تشکر
فرانک افتخاری

Email: Eftekhari – Faranak@ yahoo. com

فصل اول

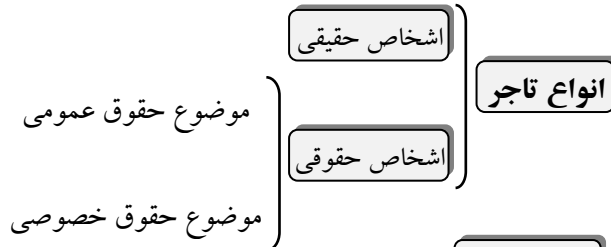
کلیات، معاملات تجاری
تجار و سازماندهی فعالیت تجاری

شناخت تاجر

تعریف تاجر

طبق ماده ۱ق.ت. تاجر کسی است که شغل معمولی خود را معاملات تجارتي قرار دهد.

منظور از کلمه «کسی» در عبارت فوق، منصرف به اشخاص حقيقي و حقوقی است.

باید بدانیم

برای تاجر شدن اشخاص حقيقي، وجود شروط زیر ضروری است.

شرط اول انجام دادن امور تجاری به نام و حساب خود

شخص باشد.

کسی که عمل تجاری را به نام و حساب دیگری انجام دهد تاجر محسوب نمی شوند زیرا عمل تجاری آمر را تاجر می کند نه انجام دهنده را، پس خدمه تجارت خانه، مدیران شرکتهای تجاری و قائم مقام تجاری تاجر محسوب نمی شوند.

شرط دوم قراردادادن امور تجاری به عنوان شغل معمولی خود.

منظور از شغل، فعالیت برای امرار معاش است، پس کسی که به اعمال- تجارتي می پردازد باید انجام دادن این اعمال، حرفه معمول او باشد و صرف تکرار عمل، شخص را تاجر نمی کند.

دولت

دولت تاجر محسوب نمی‌شود زیرا دولت برای سود بردن به امور تجارتي نمی‌پردازد و هدف از انجام این امور، اداره مملکت است.
* موسسات عمومی غیردولتی نیز تاجر محسوب نمی‌شوند زیرا با هدف ارائه خدمات به انجام این امور می‌پردازند.

شرکت‌های دولتی

شرکت‌هایی هستند که بیش از پنجاه درصد از سرمایه آنان متعلق به دولت باشد.

* شرکت‌های دولتی تا آنجا که در اساسنامه شان قید نشده باشد، شکل شرکت سهامی را دارند، پس تاجر تلقی می‌شوند.

نکته ۱

شرکت‌های دولتی غیرتجارتی تاجر محسوب نمی‌شوند و طبق

ماده ۵۸۷ ق.ت

نکته ۲

از میان اشخاص حقوقی موضوع حقوق عمومی، تنها شرکت‌های دولتی

تجاری، تاجر محسوب می‌شوند.

شرکت‌های تجاری

تاجر محسوب می‌شوند چه موضوع آنها تجاری باشد چه به لحاظ شکل تجاری تلقی شوند.

شرکت‌های غیرتجاری

تاجر محسوب نمی‌شوند و طبق ماده ۵۸۴ ق.ت، فقط با ثبت شخصیت حقوقی پیدا می‌کنند.

موضوع حقوق عمومی

اشخاص حقوقی تاجر

موضوع حقوق خصوصی

بیشتر بدانیم

شرکت‌های تجاری به دو نوع شرکت‌های موضوعاً تجاری و شرکت‌های شکلاً تجاری تقسیم می‌شوند.

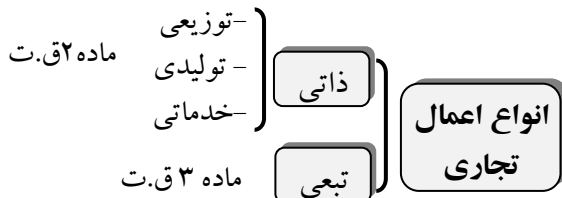
شرکت‌های موضوعاً تجاری شرکت‌هایی هستند که برای امور تجاری تشکیل می‌شوند. مانند شرکت‌های تضامنی، نسبی، مختلط (غیر سهامی و سهامی) و شرکت با مسئولیت محدود (بند ۲ تا ۷ ماده ۲۰ ق.ت)

شرکت‌های شکلاً تجاری شرکت‌هایی هستند که به صرف قالب یا چهارچوب آن تجاری تلقی می‌شوند، چه موضوع آنها تجاری باشد و چه نباشد. مانند شرکت‌های سهامی عام و خاص

نکته

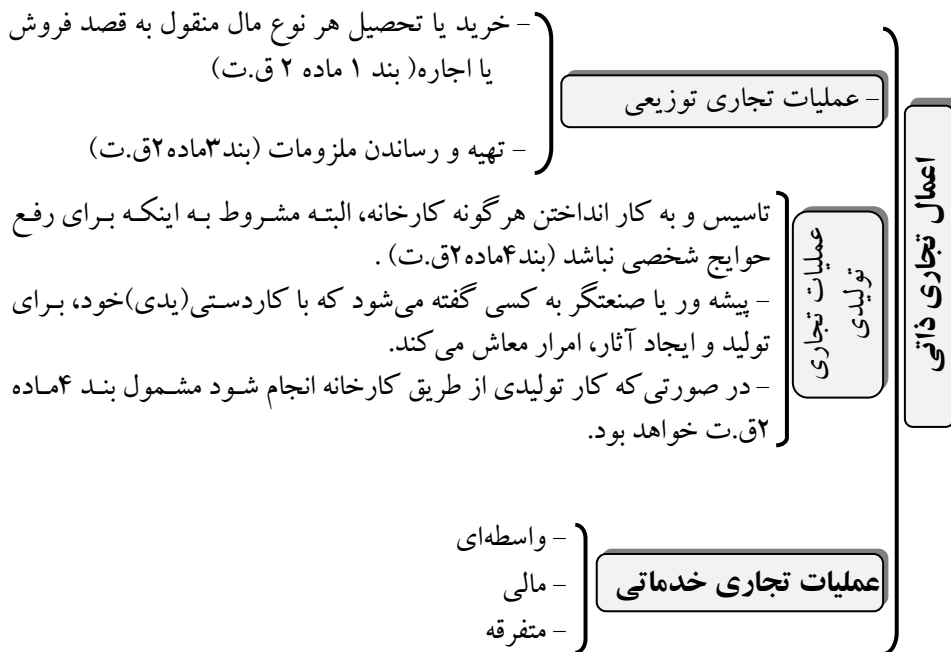
برای اینکه شرکت تعاونی تجاری تلقی شود باید موضوع آن، انجام دادن یکی از امور مندرج در ماده ۲ ق.ت باشد، که در این صورت تاجر محسوب می‌شود. در غیر این صورت اگر موضوع آن امور غیر تجاری باشد تاجر محسوب نمی‌شود.

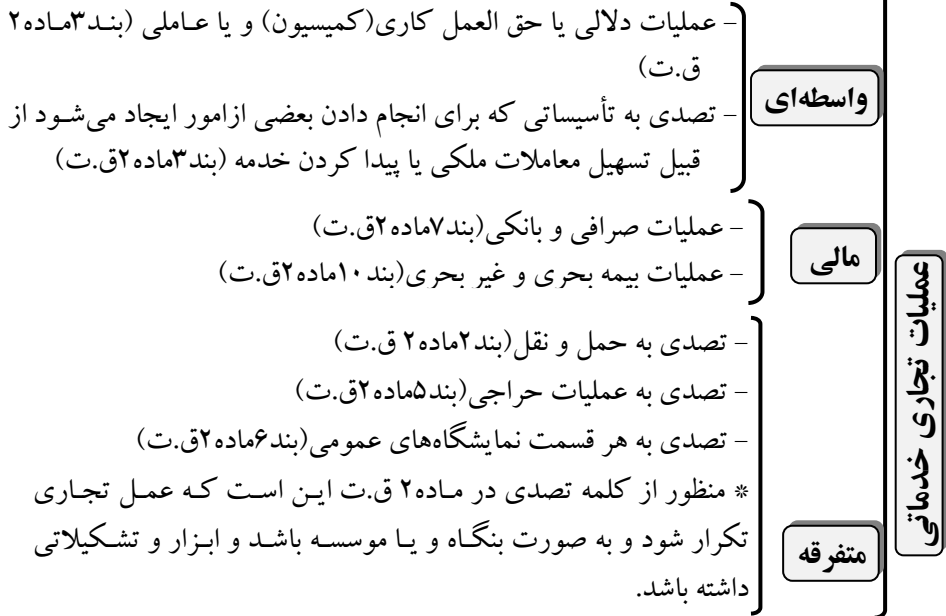
اعمال تجاری

بیشتر بدانیم

منظور از معاملات تجاری مندرج در ماده ۱ ق.ت، معاملات تجاری ذاتی است و معاملات تجاری ذاتی، معاملاتی است که در گردش ثروت دخالت دارد.

نکته ۱

منظور از معاملات دریایی در (بند ۱۰ ماده ۲ ق.ت.ا)، خرید و فروش کشتی و کشتیرانی داخلی یا خارجی و معاملات راجع به آنها است. و این قسم از معاملات همه انواع اعمال تجاری (توزیعی، تولیدی و خدماتی) را در بر می گیرد.

نکته ۲

منظور از معاملات برواتی در (بند ۸ ماده ۱ ق.ت)، اعمال حقوقی است که روی برات انجام می شود. یعنی صدور، قبولی و ظهرنویسی بروات و منظور معاملاتی است که مورد معامله آن بروات باشد.
 * معاملات برواتی در هیچ یک از عملیات سه گانه مذکور قرار نمی گیرد.

به یاد داشته باشیم

صرف انجام اعمال تجاری ذاتی مندرج در ماده ۲ ق.ت موجب تاجر شناخته شدن شخص نخواهد شد بلکه باید انجام عمل تجاری به عنوان شغل معمولی و به نام و حساب خود شخص باشد.

نکته مهم

اگر قسمت عمده مالی که فروخته می شود حاصل هنر فروشنده باشد، دیگر عمل تجاری محسوب نمی شود و این عمل در قالب پیشه وری می گنجد.

اعمال تجاری تبعی ماده ۳ ق.ت

باید بدانیم

بر طبق ماده ۳ ق.ت، اعمال تجاری تبعی اعمالی است که ذاتاً

غیر تجاری است ولی چون توسط تاجر انجام می شود تجاری

تلقی می گردد و به شرح ذیل می باشد:

- کلیه معاملات بین تاجر و کسبه و صرافان و بانک ها
- کلیه معاملات بین تاجر با غیر تاجر که برای حوایج تجاری خود می نمایند.
- کلیه معاملاتی که اجزا یا خدمه یا شاگرد تاجر برای امور تجاری ارباب خود می نمایند.
- کلیه معاملات شرکت های تجاری

نکته مهم

کلیه معاملات تاجر تجارتهی محسوب می شود مگر اینکه ثابت شود معامله مربوط به امور تجارتهی نیست. یعنی اصل بر تجاری بودن معاملات تاجر است و مدعی خلاف آن را باید ثابت کند.

باید بدانیم

معامله بین ۲ تاجر در هر حال تجاری خواهد بود به استثناء اموال غیر منقول

نکته ۱

بر طبق ماده ۴ ق.ت، معاملات غیر منقول به هیچ وجه تجارتهی محسوب نمی شود.

نکته ۲

کلیه معاملات بین شرکت های تجارتهی، تجاری محسوب می شود به استثناء اموال غیر منقول

باید بدانیم

دلالتی و حق العمل کاری اموال غیر منقول عملیات تجاری ذاتی است و همچنین ارایه خدمات بیمه ای مربوط به اموال غیر منقول نیز عملیات تجاری محسوب می شود.

فعالیت بنگاه های معاملات ملکی نیز تجارتهی است.

نکته

حقوق تجارت ایران بر نظام شخصی و موضوعی استوار است.

الزامات حرفه‌ای تاجر
۱- ثبت نام در دفتر ثبت تجاری
۲- تنظیم و نگهداری دفاتر تجاری

۱- ثبت نام در دفتر ثبت تجاری مطابق ماده ۱۶ ق.ت در نقاطی که وزارت عدلیه مقتضی دانسته و دفتر ثبت تجاری تاسیس کند کلیه اشخاصی که در آن نقاط به شغل تجارت اشتغال دارند اعم از ایرانی و خارجی به استثنای کسبه جزء باید در مدت مقرر اسم خود را در دفتر ثبت تجاری به ثبت برسانند.

* ضمانت اجرای عدم ثبت نام در دفتر ثبت تجاری ← تاجر به جزای نقدی محکوم خواهد شد.

تکته ثبت نام در دفتر ثبت تجاری اماره‌ای بر تاجر بودن محسوب می‌شود.

طرز نگهداری دفتر ثبت نگهداری دفتر ثبت تجاری در تهران ← به عهده دایره ثبت شرکت‌ها است.
 در شهرستان‌ها ← به عهده ادارات ثبت است.

۲- داشتن دفاتر تجاری مطابق ماده ۶ ق.ت هر تاجری به استثنای کسبه جزء مکلف است دفاتر تجاری مندرج در ق.ت یا دفاتر دیگری را که وزارت عدلیه به موجب نظام نامه، قائم مقام دفاتر تجاری قرار می‌دهد داشته باشد.

کسبه جزء

بیشتر بدانیم

- مطابق نظامنامه ماده ۱۹ ق.ت ، افراد حقیقی زیر که از مصادیق اشخاص مذکور در ماده ۹۶ قانون مالیات‌های مستقیم نباشند با دارا بودن شرایط زیر کسبه جزء محسوب می‌شوند:
- ۱- کسبه، پیشه وران، تولید کنندگان و نظایر آنها که میزان فروش سالانه آنان از مبلغ یکصد میلیون ریال تجاوز نکند.
  - ۲- ارائه دهندگان خدمات در هر زمینه‌ای که مبلغ دریافتی آنها در قبال خدمات ارائه شده در سال از مبلغ پنجاه میلیون ریال تجاوز نکند.

نکته مهم ← کسبه جزء تاجر محسوب می‌شوند ولی الزامات تاجر را ندارند

- از جمله:
- ۱- مکلف به داشتن دفاتر تجاری نیستند.
  - ۲- مکلف به ثبت نام در دفتر ثبت تجاری نیستند
  - ۳- مشمول قوانین ورشکستگی نیستند.